

DIPLOMADOLGOZAT

Kasza Sándor

2024

**Magyar Agrár- és Élettudományi EgyetemKaposvári
Campus**

**Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság IntézetPénzügy
mesterképzési szak**

Infláció, fogyasztóiár-indexek és élelmiszer árstop

Belső konzulens: Dr. Varga József

Egyetemi professzor

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Pénzügyi és Számviteli Tanszék

Készítette: Kasza Sándor

Kaposvár

2024

Tartalomjegyzék

1.	Bevezető.....	4
2.	Kutatás módszertana.....	5
2.1.	Az infláció fogalmának megértése és az inflációs mutatók, módszerek áttekintése.....	5
2.1.1.	Termelői árszínvonal (TAI)	6
2.1.2.	A fogyasztói kosár (FAI)	7
2.1.3.	Az általános infláció.....	9
2.1.4.	A maginfláció	10
2.1.5.	Az import infláció	11
2.1.6.	Szolgáltatási infláció.....	12
2.1.7.	Alapinfláció	13
3.	A fogyasztóiár-indexek vizsgálata	14
3.1.	Élelmiszerek vizsgálata	16
3.2.	Szeszes italok, dohányárak, narkotikumok.....	17
3.3.	Ruházkodási cikkek.....	18
3.4.	Háztartási energia.....	19
3.5.	Egészségügy	20
3.6.	Vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás	21
3.7.	Egyéb termékek és szolgáltatások	23
4.	Élelmiszer árstop	24
4.1.	1960-as Brazíliai árstop	26
4.2.	1970-es USA árstop.....	26
4.3.	Magyarországon árstop.....	27
4.3.1.	Magyarországon bevezetett árstop hatása a fogyasztói árindexre élelmiszer részére	28
4.3.1.1.	1990 bevezetett árstop hatása a fogyasztói árindexre élelmiszer részére	28
4.3.1.2.	1996-1997 bevezetett árstop hatása a fogyasztói árindexre élelmiszer részére	29
4.3.1.3.	2011 bevezetett árstop hatása a fogyasztói árindexre élelmiszer részére	30
4.3.1.4.	2020-tól mostanáig bevezetett árstop hatása az élelmiszerekre	31
4.3.1.5.	2020-2022 között 181 termék/szolgáltatás %-os változás vizsgálata	32
	Következtetések	36
	Irodalomjegyzék	37

Kivonat

Infláció, fogyasztóiár-indexek és élelmiszer árstop

A dolgozat az infláció fogalmát, valamint az inflációs mutatók és módszerek áttekintését tárgyalja. Az inflációs mutatók között szerepel a Termelői árszínvonal (TAI), a fogyasztói kosár (FAI), az általános infláció, a termelői árszínvonal (TAO), a maginfláció, az import infláció, a szolgáltatási infláció és az alapinfláció. Az összes inflációs mutató részletesen elemzésre kerül. A fogyasztóiár-indexek vizsgálata magában foglalja az élelmiszereket, a szeszes italokat, dohányárakat, narkotikumokat, ruházkodási cikkeket, háztartási energiát, egészségügyet, vendéglátás- és szálláshely-szolgáltatásokat, valamint egyéb termékeket és szolgáltatásokat. A dolgozat kitér az élelmiszer árstopok történelmi eseteire is, például a 1960-as Brazíliai árstopra és a 1970-es USA árstopra. A Magyarországon bevezetett árstopok hatását elemzi, különös tekintettel az élelmiszer részére bevezetett árstopokra. Az árstopok hatása a fogyasztói árindexre a 1990-es, 1996-1997-es, 2011-es és 2020-tól jelenlegig bevezetett árstopokra vonatkozóan kerül vizsgálatra.

A kutatásom során abból a feltételezésből indultam ki, hogy bár a magyar infláció mérése jelenleg is megbízható, de szükség van az eszközök és módszerek fejlesztésére annak érdekében, hogy még pontosabb és reprezentatívabb képet kapjunk a mostani Magyarország inflációs helyzetéről.

A dolgozat végén az élelmiszer árstopok hatását az élelmiszer árakra az 2020-2022 között 181 termék/szolgáltatás %-os változásának vizsgálatával értékeli.

Extract from

Inflation, consumer price indices and food price freeze

This paper discusses the concept of inflation and provides an overview of inflation indicators and methods. Inflation indicators include the Producer Price Index (PPI), the Consumer Price Index (CPI), General Inflation, the Producer Price Index (PPI), Core Inflation, Import Inflation, Services Inflation and Core Inflation. All inflation indicators are analysed in detail. Consumer price indices are examined for food, alcoholic beverages, tobacco, narcotics, clothing, household energy, health, hotels and restaurants, and other goods and services. The paper also discusses historical cases of food price freezes, such as the 1960 Brazilian price freeze and the 1970 US price freeze. It analyses the impact of price freezes introduced in Hungary, with a particular focus on price freezes for food. The impact of price freezes on the consumer price index is examined for price freezes introduced in 1990, 1996-1997, 2011 and from 2020 to the present.

My research is based on the assumption that, although the measurement of Hungarian inflation is currently reliable, there is a need to improve tools and methods in order to get a more accurate and representative picture of the inflation situation in Hungary today.

At the end of the paper, the impact of food price freezes on food prices is assessed by examining the % change in food prices of 181 products/services between 2020 and 2022.

1. Bevezető

Az infláció az egyik legjelentősebb gazdasági mutató, amely számos ország gazdasági stabilitását befolyásolja. Az infláció fogalmának megértése és az inflációs mutatók, módszerek áttekintése elengedhetetlen az infláció hatásainak megértése és a gazdasági döntések meghozatalához. A dolgozatban az infláció fogalmát és különböző inflációs mutatókat tárgyaltam, mint például a termelői árindex, fogyasztói kosár, az általános infláció, a maginfláció és az import infláció. Az infláció hatásának érzékelése az üzletekben is rendkívül fontos, és a dolgozatban kiemelt figyelmet szentelem az élelmiszer árstopok hatásának vizsgálatára Magyarországon.

Személyes tapasztalatom alapján kijelenthetem, hogy a tavalyi nyáron, amikor Erasmus ösztöndíjjal Magyarországon tartózkodtam, erősen éreztem az infláció hatását az üzletekben. Az árak növekedése szembetűnő volt számomra, és az élelmiszerárak különösen magasak voltak. A dolgozatban a magyarországi infláció hatásait a fogyasztói árszínvonal élelmiszer részére vizsgálom, és a 90-es évek árstopjától egészen napjainkig, élelmiszer árstopok hatását az élelmiszer árakra az 2020-2022 között 181 termék/szolgáltatás %-os változásának hatását.

2. Kutatás módszertana

A kutatásom módszertana az alábbiak szerint alakult:

Első lépésként áttekintettem az infláció fogalmát, az inflációs mutatók és módszerek általános jellemzőit, különösen a Magyar Nemzeti Bank által publikált adatokat. Ezután részletesen tanulmányoztam a fogyasztói árindexeket, különös tekintettel az élelmiszer árakra, és az élelmiszer árstopok hatását vizsgáltam az általam összeállított adatbázis felhasználásával, amely az elmúlt évtizedekre vonatkozóan tartalmazza az élelmiszer árakat és a fogyasztói árindexet érintő korlátozások hatását Magyarországon.

A kutatás során számos forrást használtam, köztük kiemelkedően fontos volt az általam használt adatok forrása, a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) által közölt adatok. A KSH által nyújtott adatok jelentős mértékben hozzájárultak a kutatásom eredményességéhez és megbízhatóságához. Emellett az MNB által közzétett inflációs mutatókat és azok elemzését is használtam a kutatásban. Az MNB adatok jelentős segítséget nyújtottak a kutatásban való eligazodásban és az eredmények értelmezésében.

Végeredményben elmondható, hogy a kutatásom sikerének és megbízhatóságának kulcsfontosságú elemei voltak az általam felhasznált KSH és MNB adatok, amelyeket az Excel segítségével dolgoztam fel és elemeztem. Az Excel lehetővé tette számomra a hatékony és precíz adatfeldolgozást, amely elengedhetetlen volt a kutatás során elvégzett számításokhoz és elemzésekhez.

2.1. Az infláció fogalmának megértése és az inflációs mutatók, módszerek áttekintése

Az infláció az általános árszint folyamatos emelkedése, ami az áruk és szolgáltatások vásárlóerejének csökkenéséhez vezet. Az infláció fogalmának megértése rendkívül fontos annak érdekében, hogy hatékonyan tudjuk mérni és kezelni.

Az infláció mérésére számos mutató és módszer létezik. Az árindexek közé tartozik az árindexek az árak átlagos változását mérik a fogyasztói árszínvonal (FAI) és a termelői árszínvonal (TAI) is. Az FAI a fogyasztók által vásárolt áruk és szolgáltatások árainak átlagos változását méri, míg a TAI az áruk és szolgáltatások termelőinek árainak változását követi nyomon. Az FAI és a TAI mellett a GDP is fontos mutató, amely méri az ország teljes gazdasági teljesítményét, és számos más gazdasági mutató kiszámításánál is felhasználják.

Az inflációs mutatók és módszerek áttekintése során fontos megjegyezni, hogy az árindexek nem minden esetben képesek teljes körűen reprezentálni a valós inflációs helyzetet. Ezért szükség lehet további módszerek bevezetésére vagy a meglévő módszerek finomhangolására annak érdekében, hogy pontosabb képet kapjunk az inflációs helyzetről.

Termelői árszínvonal (TAI)

2.1.1. Termelői árszínvonal (TAI)

A Termelői árszínvonal (TAI) [1] kiszámításának lépései általában a következők:

1. Termelői árak és mennyiségek összegyűjtése: Az adatokat általában az adatgyűjtő kérdőívek segítségével gyűjtik össze a vállalatoktól, amelyek termékeket állítanak elő. Az árak és a mennyiségek gyűjtése rendszerint havi vagy negyedéves időszakokra vonatkozik.
2. Súlyozás: A súlyok meghatározása az egyes termékek árának és mennyiségének súlyozásával történik. Az árak súlyozása általában az egyes termékek előállításának súlyozott arányától függ.
3. Az árszínvonal számítása: Az árszínvonal kiszámítása az egyes időszakokban összegyűjtött árak és súlyok összesítésével történik. Az index számítása általában a Laspeyres- vagy Paasche-index módszerrel történik.
 - a. A Laspeyres-index egy árindex-számítási módszer, melyben az árakat egy adott bázisidőszakban rögzítik, majd ezen árakat használják a későbbi időszakokban

számított mennyiségek súlyozott átlagának meghatározásához. Ez azt jelenti, hogy a Laspeyres-index az adott időszakban fogyasztott mennyiségek árát az adott mennyiségeket a bázisidőszakban érvényes árakkal számolja.

- b. A Paasche-index is egy árindex-számítási módszer, melyben az árakat az adott időszakban rögzítik, majd ezen árakat használják a későbbi időszakokban számított mennyiségek súlyozott átlagának meghatározásához. Ez azt jelenti, hogy a Paasche-index az adott időszakban fogyasztott mennyiségek árát az adott időszakban érvényes árakkal számolja.

- 4. Az index elemzése: Az index elemzése során az egyes időszakokban rögzített értékeket összehasonlítják egymással, hogy meghatározzák az árak változásának irányát és mértékét.
- 5. Javaslatok kidolgozása: Az index elemzése alapján javaslatokat lehet kidolgozni a termelői árszínvonal további fejlesztésére, többek között a súlyozási módszerek javítására, az adatgyűjtés hatékonyságának növelésére és az index felhasználhatóságának bővítésére.

Termelői árszínvonal (TAI) számítása:

$$TAI = (\text{Aktuális termelői ár} / \text{Bázisidőszak termelői ára}) \times 100$$

ahol:

Az "Aktuális termelői ár" a jelenlegi időszakban mért ár,

A "Bázisidőszak termelői ára" a korábbi időszakban mért ár, amelyet alapul veszünk.

2.1.2. A fogyasztói kosár (FAI)

A fogyasztói kosár (FAI) [2] kiszámításának lépései általában a következők:

1. A fogyasztói kosár összeállítása: az FAI kiszámításához szükséges árucikkek és szolgáltatások válogatása, amelyek a fogyasztói költségek jelentős részét képviselik.
2. Árak gyűjtése: az összeállított fogyasztói kosárban szereplő termékek és szolgáltatások árainak rendszeres gyűjtése, amely lehetőséget ad az árváltozások nyomon követésére.
3. Súlyozás: az egyes árucikkek és szolgáltatások arányának meghatározása a fogyasztói költségek összetételéből, amelyek az FAI kiszámításának súlyozási rendszerének alapjául szolgálnak
4. Árszínvonal kiszámítása: az összegyűjtött és súlyozott árak alapján az FAI kiszámítása, amely az árak átlagos változását jelzi.

$$\text{FAI} = (\text{Értékesítési árak jelenlegi időszak értéke} / \text{Értékesítési árak bázisidőszak értéke}) \times 100$$

Ahol:

Értékesítési árak jelenlegi időszak értéke: az adott időszakban értékesített termékek árának összege

Értékesítési árak bázisidőszak értéke: a bázisidőszakban értékesített termékek árának összege

Fogyasztói árindexek az egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása (COICOP) alapján történő számítása a fogyasztói árszínvonal változásának monitorozására szolgál. Az egyes fogyasztási cikkek és szolgáltatások fogyasztói árait összegyűjtik és súlyozzák annak érdekében, hogy átfogó képet kapjanak a fogyasztói árszint változásáról.

A COICOP rendszer a fogyasztási kiadásokat tíz fő kategóriába osztja, amelyek további részletes kategóriákra és alkategóriákra bomlanak. A tíz fő kategória a következők:

1. Élelmiszerek és alkoholmentes italok
2. Alkoholos italok, dohányárúk és kábítószerek

3. Ruházat és lábbeli
4. Háztartási cikkek és karbantartások
5. Egészségügyi ellátás
6. Közlekedés
7. Szállás, víz, gáz, elektromos áram és más tüzelőanyagok
8. Szabadidős tevékenységek, kultúra és oktatás
9. Egyéb áruk és szolgáltatások
10. Adók és járulékok.

A COICOP rendszer segítségével az inflációs jelentések bemutatják a fogyasztói árindexek alakulását az egyes kategóriákban és alkategóriákban, így lehetővé teszik a fogyasztói árszint változásainak elemzését és a gazdasági helyzet értékelését.

Az infláció mérése az egyes kategóriák és alkategóriák súlyozásával történik, amelyet a fogyasztási kiadások és a fogyasztói szokások alapján határoznak meg. Az egyes termékek és szolgáltatások súlya a fogyasztói költési adatokon alapul, amelyeket rendszeresen frissítenek a változó fogyasztói szokások és a gazdasági környezet változásai miatt.

Az inflációs jelentések rendszeres publikálása lehetővé teszi az infláció alakulásának nyomon követését, ami fontos a gazdaságpolitika alakításához és a gazdasági stabilitás biztosításához.

2.1.3. Az általános infláció

Az általános infláció [3] az egyik legfontosabb inflációs mutató, mivel a fogyasztói árak széles körét érinti, és hatással van a gazdaságra, a pénzügyekre és a monetáris politikára. Az általános infláció általában az áruk és szolgáltatások árának emelkedésével jár együtt, és az árak emelkedése csökkenti a pénz értékét. Ez azt jelenti, hogy ugyanaz a mennyiségű pénz kevesebbet ér, és ezáltal az emberek kevesebbet tudnak vásárolni az adott összegből.

Az általános infláció mérésére számos módszer létezik, és az inflációs ráta számos tényezőtől függ, beleértve az áruk és szolgáltatások keresletét és kínálatát, a munkaerőpiacot, a pénzmennyiséget és a gazdasági növekedést. Magyarországon az általános infláció mérésére a fogyasztói árszínvonal (FAO) szolgál, amely a fogyasztói árak változását méri egy adott időszakban.

Az általános infláció hatása sokféle lehet. Az árak általános emelkedése növeli az áruk és szolgáltatások költségét, és ezáltal csökkenti a fogyasztói vásárlóerőt. Ez negatívan befolyásolhatja a gazdasági növekedést, a foglalkoztatást és az általános életszínvonalat. Az általános infláció emelkedése miatt a monetáris politika beavatkozása is gyakran szükséges lehet. A jegybankok általában az árak stabilizálására és az általános infláció csökkentésére törekednek kamatpolitikai intézkedéseikkel.

Az általános inflációt általában a fogyasztói árszínvonal (FAO) [4] segítségével számítják ki.

- Az FAO a fogyasztói kosárban szereplő termékek és szolgáltatások árának átlagos emelkedését mutatja.

Az általános infláció százalékos értéke a következő képlettel számítható ki:

$$\text{Általános infláció (\%)} = [(\text{aktuális FAO érték} - \text{előző FAO érték}) / \text{előző FAO érték}] \times 100$$

Ez azt jelenti, hogy az általános infláció százalékos változása az aktuális FAO érték és az előző FAO érték különbségének és az előző FAO érték százalékának szorzata. A FAO általánosan elfogadott és gyakran használt mutató az infláció mérésére, és az inflációs ráta számos tényezőtől függően változhat.

2.1.4. A maginfláció

A maginfláció [6] számítása a fogyasztói árszínvonal (FAO) számításához hasonlóan történik, azonban az árszínvonal kosarának összetétele eltérő lehet. A maginfláció az ármozgások hosszú távú

tendenciáit mutatja, és kizárja az átmeneti vagy rövid távú ingadozásokat, amelyeket a gazdasági ciklus, az időjárás, vagy az egyedi események okoznak. A maginfláció mutatója általában az alapvető élelmiszerek, energia és lakhatás költségeit tartalmazó kosarat használja, mivel ezek az áruk szükségesek és nagyobb súlyuk van a fogyasztói költségvetésben.

A maginfláció általában az általános inflációtól eltérő tendenciákat mutathat, mivel nem veszi figyelembe az időszakos vagy rövid távú ingadozásokat. A maginflációs mutatók segíthetnek az inflációs trendek jobb megértésében és a gazdasági politikák hatékonyabb tervezésében.

A maginfláció az infláció egy speciális típusa és az árak általános emelkedése mellett a magasabb szintű infláció általában magában foglalja a maginfláció tendenciáit is. A maginfláció gyakran fontos mutatója lehet a gazdasági stabilitás és a monetáris politika hatékonyságának mérésében.

A maginfláció számításához használt képlet a következő:

$$\text{Magainfláció} = [(\text{aktuális érték} \times \text{aktuális súly}) + (\text{előző érték} \times \text{előző súly})] / [(\text{aktuális súly}) + (\text{előző súly})]$$

Ahol:

Az "aktuális érték" és "előző érték" az adott időszakban mért fogyasztói árszínvonal értékek, az "aktuális súly".

Az "előző súly" pedig a megfelelő időszakokban az adott termék vagy szolgáltatás súlya a kosárba.

2.1.5. Az import infláció

Az import infláció [7] olyan típusú infláció, amely a külföldről behozott áruk árának emelkedéséből ered. Az import infláció általában akkor fordul elő, amikor a hazai valuta értéke csökken az importált

árak árának emelkedése miatt. Ez a folyamat gyakran akkor történik meg, amikor a hazai gazdaság erősen függ az importált áruktól.

Az import infláció hatása a hazai gazdaságra és a fogyasztói árakra összetett lehet. Az importált áruk drágulása miatt a hazai árak is emelkedhetnek, ami növeli a fogyasztói inflációt. Emellett az exportáló országok versenyképessége is csökkenhet, mivel a magasabb árak miatt kevesebb kereslet lesz az exportált árukra.

Az import infláció általában az általános infláció része, mivel az importált áruk árának emelkedése növeli az árak általános szintjét. Az import infláció hatásának értékelése és kezelése fontos a monetáris politika tervezésekor és végrehajtásakor.

Az import infláció képlete a következő:

$$\text{Import infláció} = (\text{importált áruk árának változása} / \text{importált áruk összes költsége}) \times 100$$

Ahol:

Importált áruk árának változása: az importált áruk árának változása a bázisidőszakhoz képest.

Importált áruk összes költsége: az összes importált áru költsége a bázisidőszakban.

2.1.6. Szolgáltatási infláció

A szolgáltatási infláció [8] a szolgáltatások árának emelkedését jelenti. A szolgáltatási árak alakulása azonban nehezebben mérhető, mint a termékeké, mivel a szolgáltatások jellemzően differenciáltabbak és változatosabbak, így az árváltozások is sokszínűbbek lehetnek. A szolgáltatási infláció hatásai azonban jelentősek lehetnek az általános inflációra és a gazdaságra.

A szolgáltatási infláció mértékét az árváltozások átlagos százalékos változásaként számítják ki, hasonlóan az általános inflációhoz. A szolgáltatási infláció képlete:

$$\text{Szolgáltatási infláció} = (\text{jelenlegi időszak szolgáltatási árindexe} / \text{bázisidőszak szolgáltatási árindexe}) \times 100$$

Ahol:

Jelenlegi időszak szolgáltatási árindexe: az adott időszakban mért szolgáltatási árindex

Bázisidőszak szolgáltatási árindexe: a bázisidőszakban mért szolgáltatási árindex

2.1.7. Alapinfláció

Az alapinfláció a fogyasztói árindexből (FÁI) számítható ki, amely az általános infláció mutatója is. Az alapinfláció azonban csak a hosszú távú trendre összpontosít, és kiszűri az átmeneti ingadozásokat. Az alapinfláció számításánál a fogyasztói kosarat alkotó termékek és szolgáltatások súlyozott átlagát használják.

Az alapinfláció képlete:

$$\text{Alapinfláció} = [(\text{Fogyasztói árszínvonal a vizsgált időszakban} / \text{Fogyasztói árszínvonal bázisidőszakban}) - 1] \times 100$$

Ahol:

Fogyasztói árszínvonal a vizsgált időszakban: az adott időszakban a fogyasztói árszínvonal értéke

Fogyasztói árszínvonal a bázisidőszakban: a bázisidőszakban a fogyasztói árszínvonal értéke

3. A fogyasztóiár-indexek vizsgálata

A fogyasztási kiadások megoszlása az emberek által különböző termékekre és szolgáltatásokra költött összegeket jelenti. Ez a megoszlás általában országonként, régiókon belül és a társadalmi osztályok között is változhat.

Az alapvető élelmiszerek, a lakhatás és a ruházat a legnagyobb részét teszik ki a fogyasztási kiadásoknak, és ezeket a kiadásokat szükségleteink kielégítésére fordítjuk. Az élelmiszerek az emberek általános költségvetésének legnagyobb részét teszik ki, míg a lakhatásra költött kiadások a második legnagyobb tétel.

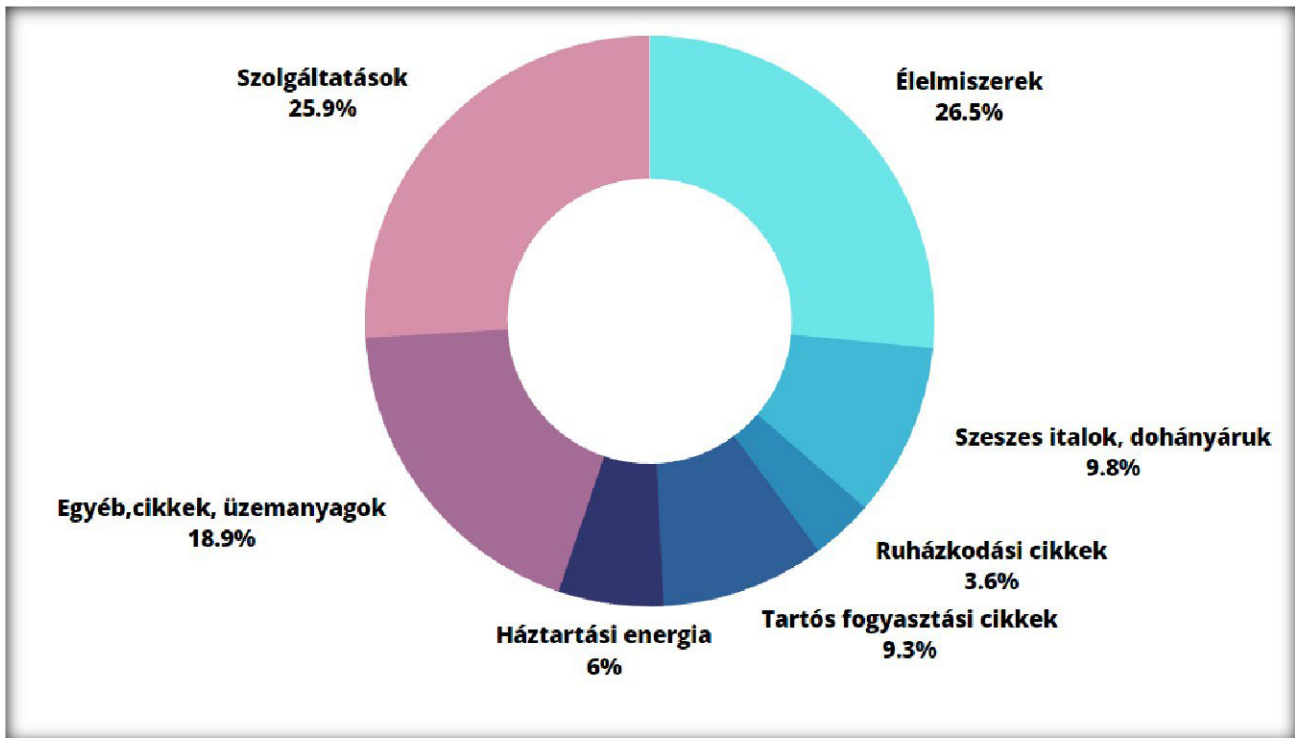
A fogyasztási kiadások megoszlása azonban az ipar és a technológiai fejlődésnek köszönhetően folyamatosan változik. Az elmúlt években a technológiai termékek, például okostelefonok, laptopok és egyéb elektronikai eszközök iránti kereslet jelentősen növekedett, és ez a trend várhatóan tovább fog folytatódni.

Az utazás és a szabadidős tevékenységek szintén fontos tényezők a fogyasztási kiadások megoszlásának, és ezekre a kiadásokra az emberek általában nagyobb összegeket költenek, ha magasabb jövedelemmel rendelkeznek.

Az egészségügyi kiadások, mint például az orvosi kezelések és a gyógyszerek, szintén fontos tényezők lehetnek a fogyasztási kiadások megoszlásában. Az idősebb emberek és azok, akiknek egészségügyi problémáik vannak, általában többet költenek ezen a területen.

Végül, a fogyasztási kiadások megoszlása a társadalmi osztályok között is eltérő lehet. A magasabb jövedelmű emberek általában többet költenek a luxuscikkekre és a szórakozásra, míg az alacsonyabb jövedelműek az élelmiszerekre és a lakhatásra fordítanak több pénzt.

Összességében a fogyasztási kiadások megoszlása nagyban függ az egyén igényeitől és lehetőségeitől, az ország gazdasági helyzetétől és a társadalmi osztályok közötti különbségektől.

3.1. Ábra. A fogyasztási kiadások megoszlása

(adat forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/modszgyors/farmodsz21.html>)

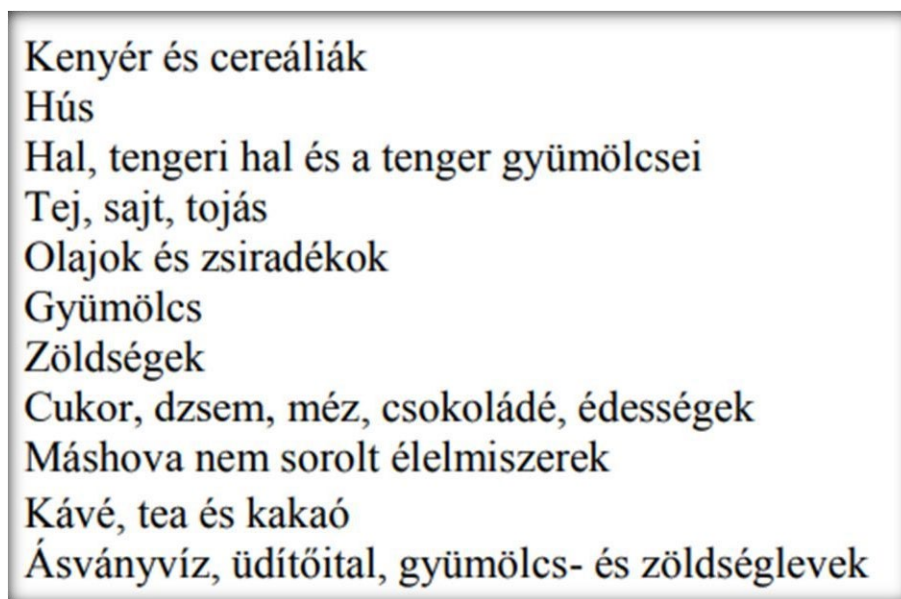
A következő pontokban megnézem az összes szolgáltatás/terméket, ami a fogyasztási kiadás megosztásában szerepel és javaslatot teszek esetleges hiányosságokról, a vizsgálatot a (https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/coicop/coicop_tartalom.pdf) alapján végzem.

A fogyasztási kiadások megjelenítésénél termék kategóriát jelenítek meg például rizs nem jelenítem meg mi tartozik a rizsek közé például “fényezett, fényezetlen, hántolt, hántolatlan, előfőzött, előgőzölt, konyhakész, barnarizs, gyorsrizs...”

3.1. Élelmiszerek vizsgálata

Az élelmiszerek közé csak a háztartástagok számára otthoni fogyasztásra vásárolt élelmiszerek tartoznak.

Nem tartoznak viszont ide az éttermekben és az egyéb vendéglátóhelyeken, kávéházakban, bárokban, szállodákban, gyorsétkezdékben, kifőzdékben, cukrászdákban, italboltokban stb. elfogyasztott ételek, illetve az utcai árusítóhelyeken, büfékben, étel-ital automatákban stb. árusított élelmiszerek, továbbá a munkahelyre vagy lakásra házhoz szállított ételek, még akkor sem, ha azokat otthon fogyasztották el.

3.2 Ábra élelmiszerek és alkoholmentes italok

(adat forrás: https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/coicop/coicop_tartalom.pdf)

Figyelembe nem vett, de fontos kategóriák a saját kutatásom szerint:

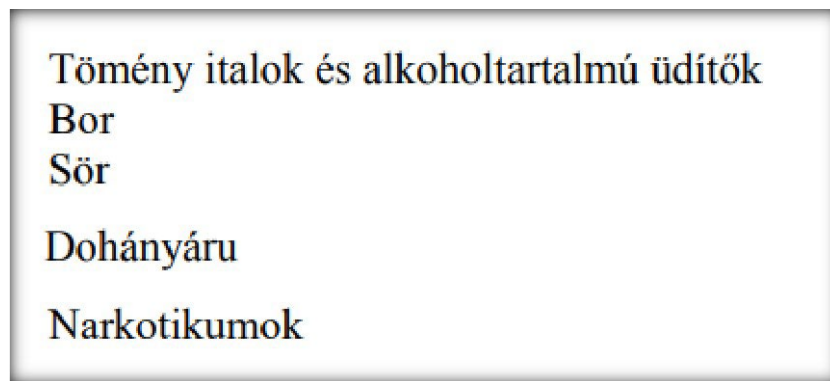
1. Növényi tejek: A növényi tejek, például a mandulatej, szójatej, rizstej és zabtej egyre népszerűbbé válnak, és alternatívát jelentenek a tejtermékekhez. Ezeknek az alternatív

tejet tartalmazó élelmiszereknek a fogyasztása növekszik, ezért fontos lehet őket beilleszteni a COICOP rendszerbe.

2. Hús helyettesítők: Az utóbbi években a hús helyettesítők egyre elterjedtebbek lettek a vegetáriánus és vegán étrendekben.

3.2. Szeszes italok, dohányárak, narkotikumok

Az otthoni fogyasztásra vásárolt alkoholtartalmú italok tartoznak ide és az alacsony alkoholtartalmú, vagy alkoholmentes italok, amelyek általános formájukban szeszes italként minősülnek (Pl: az alkoholmentes sör). Nem tartoznak ide: éttermekben, illetve egyéb vendéglátóhelyeken (kávéházakban, bárokban, italboltokban, utcai árusítóhelyeken, szállodákban, étel-ital automatákban stb.) árusított alkoholtartalmú italok.

3.3 Ábra szeszes italok, dohányárak, narkotikumok

(adat forrás: https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/coicop/coicop_tartalom.pdf)

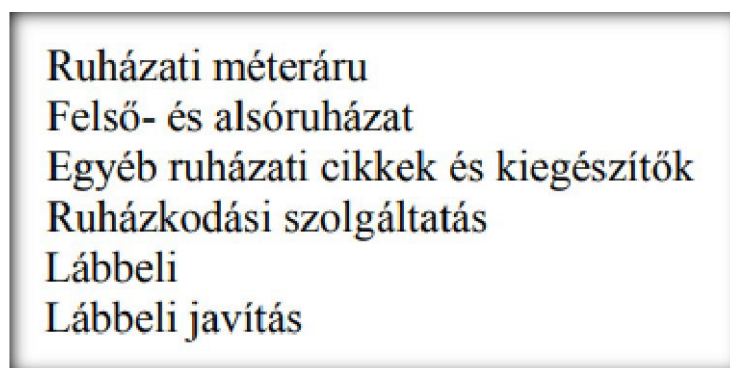
Figyelembe nem vett, de fontos kategóriák a saját kutatásom szerint:

1. Vizipipa, más néven nargilé vagy shisha, hagyományos dohányzási módszer
2. Az e-cigaretta, más néven elektronikus cigaretta vagy vape, egy olyan eszköz, amelyet hasonlóan használnak, mint a hagyományos cigarettát, de elektronikus úton működik.

3.3. Ruházkodási cikkek

Az otthoni fogyasztásra vásárolt alkoholtartalmú italok tartoznak ide és az alacsony alkoholtartalmú, vagy

Ruházati cikkek készítéséhez használt anyagok lehetnek természetes, mesterséges vagy szintetikus szálból készültek, valamint ezek keverékei is előfordulnak. Természetes anyagok például a pamut, len, selyem, gyapjú és bőr, míg mesterséges anyagok a rayon vagy viszkóz, és szintetikus anyagok a poliészter vagy nylon. Az anyagok keverékei előnyeit és hátrányait vegyítik, és olyan ruházati cikkeket eredményezhetnek, amelyek tartósak, kényelmesek és jól kezelhetőek.

3.4 Ábra Ruházati cikkek

(adat forrás:https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/coicop/coicop_tartalom.pdf)

Figyelembe nem vett, de fontos kategóriák a saját kutatásom szerint:

1. Streetwear: Az utcai divat olyan ruhákra utal, amelyek az utcákon népszerűek, és gyakran kapcsolódnak a hip-hop, a skateboarding, a graffiti és a DJ kultúrákhoz.

2. Vegan ruházat: A vegánok és az állatbarátok körében az utóbbi években egyre több olyan ruházatot keresnek, amelyet nem tesztelnek állatokon, és amely nem tartalmaz állati eredetű anyagokat, például bőrt, gyapjút vagy selymet.

3. Fenntartható ruházat: A fenntartható divat egyre népszerűbbé válik, mivel egyre többen vannak,

akik támogatják a környezetbarát termékeket és azokat a vállalatokat, amelyek elkötelezettek a fenntarthatóság iránt.

3.4. Háztartási energia

Beletartozik a lakás bére, illetve a lakás által elfoglalt terület bérleti díja, a lakáshoz tartozó, beépített fűtő-, világítóberendezések, vízvezetékcsövek és szerelvények, illetve a bútorozottan bérelt lakások esetében a bútorok használati díja is.

A lakbér tartalmazza a lakáshoz tartozó, garázként használt helyiség vagy parkolóhelyül szolgáló terület bérleti díját, akkor is, ha ez a garázs nem képezi a lakás részét, vagyis fizikailag nincs köztük összeköttetés, illetve, ha nem azonos személytől bérlik, mint a lakást.

A lakbér nem tartalmazza:

a lakáshoz külön bérelt garázs vagy parkolóhely bérleti díját, a vízellátás, a szemétszállítás, a szennyvízelvezetés díját, a tulajdonostársakat terhelő közös költséget, a villamosenergia, illetve gázfogyasztás költségét, a melegvíz- és hőszolgáltatásért fizetett díjakat.

Állandó lakás bérleti díja
Másodlakás, garázs bérleti díja
Lakáskarbantartáshoz és javításhoz anyagok
Lakás karbantartási és javítási szolgáltatások
Vízellátás és egyéb
Szemétszállítás
Szennyvízelvezetés
Máshova nem sorolt lakásslolgáltatások
Elektromos energia
Gáz
Folyékony tüzelőanyagok
Szilárd tüzelőanyagok
Központi fűtés, távhő

3.4 Ábra Háztartási energia

(adat forrás: https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/coicop/coicop_tartalom.pdf)

Figyelembe nem vett, de fontos kategóriák a saját kutatásom szerint:

1. Okos otthon rendszerek (például okos termostatok, okos világítás, okos zárok stb.).
2. Napkollektorok vagy szélenergia-termelő berendezések telepítése otthoni energiafogyasztás csökkentése céljából.
3. Ökotakarítószerkezetek, amelyek fenntarthatóbbak és környezetbarátabbak, mint a hagyományos takarítószerkezetek.

3.5. Egészségügy

E csoport tartalmazza a gyógyszereket, gyógyárakat, egyéb egészségügyi termékeket és gyógyászati segédeszközöket, amelyet az egyének, receptre vagy anélkül vásárolnak, általában a gyógyszerészekről vagy gyógyászati segédeszköz árusítóktól. Azok a termékek, amelyekkel járóbeteg-ellátás keretében az orvosok, fogorvosok, természetgyógyászok látják el a pácienseket, vagy amelyekhez a kórházi ápolás során jutnak hozzá. Nem tartoznak ide az állatorvosi termékek. Beleértve az iskolai, egyetemi egészségügyi központok szolgáltatásait is.

Gyógyszerek, gyógykészítmények
Egyéb egészségügyi termékek
Gyógyászati segédeszközök
Orvosi ellátás
Fogászati ellátás
Egyéb járóbeteg-ellátás (egészségügyi segélyszolgálatok)
Kórházi szolgáltatások

3.5 Ábra Egészségügy

(adat forrás: https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/coicop/coicop_tartalom.pdf)

Figyelembe nem vett, de fontos kategóriák a saját kutatásom szerint:

1. Orvosi szolgáltatások, amelyek nem tartoznak a hagyományos orvoslás kategóriájába (pl. plasztikai sebészet, lézeres szemműtét).
2. Természetes gyógymódok vagy étrend-kiegészítők, amelyeket nem minősítenek gyógyszerként, és nem kapcsolódnak specifikus egészségügyi problémákhoz (pl kollagén, bcaa)

3.6. Vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás

- Kereskedelmi vendéglátás
 - Ide tartoznak: kávéház, ételbár, gyorsétkezdé (McDonald's, Burger King), kifőzde, büfé, cukrászda, presszó, italbolt, teázó. A közlekedési eszközökön (járműveken, vasúti kocsikban, buszon, hajón, repülőgépen stb.) fogyasztott ételek, italok, kivéve, ha az, mint a repülőn is, benne van a jegy árában (ha azon túl még valamit fogyaszt az utas, akkor az már ide tartozik).
 - Ide tartozik még: az azonnali elfogyasztásra árusított szendvicsek, hot dog, pizza, jégkrém stb. vásárlása a forgalmazóktól közvetlen fogyasztásra kész ételek, italok vásárlása automatából utcai fogyasztás. Ide tartozik a fogyasztás értéke mellett a borra való is
- Munkahelyi- és diákétkeztetés
 - Ide soroljuk a más egyéb helyen lévő előfizetéses (közétkeztetési) befizetést is. Étkezési utalvány esetén, az utalvány értékét meghaladó, kifizetett összeg is ide kerül. Továbbá a tartalékos katonai szolgálatra bevonultak „járandóságából” az

élelmezésre levont összeget, a munkahelyen ingyen kapott főtt étel ellátásának felértékelte összegét. (Ellentétele: a munkából származó egyéb jövedelem.)

- Szálláshely-szolgáltatás
 - Szállás igénybevétele szállodában, motelben, turistaházban, fizető szálláson, kempingben, üdülőfalvakban és üdültáborokban, ifjúsági szállón, hegyi üdültáborokban; szállás egyetemi és más iskolai kollégiumokban, vagy egyéb oktatási intézmények diákszállóin, munkás- bevándorló- illetve menekültszálláson, közlekedési eszközökön (vonat, hajó stb.), ha nincs benn az árban és külön fizetnek érte. Ide tartozik a portásnak adott borraavaló is. A szálláshely szolgáltatás minden esetben a 3 hónapnál rövidebb időszakra vonatkozik. Amennyiben ezt az időszakot meghaladja. Tényleges lakberek főcsoport megfelelő helyére kell kódolni. Nem tartozik ide: lakbér, a szálláshely-szolgáltató intézményekben elfogyasztott ételek, italok stb., vagy más étkezések árvaházban, rokkantak vagy gondozásra szorulóknak otthonában való szolgáltatás díja, valamint a szociális étkezések .

Kereskedelmi vendéglátás
Munkahelyi- és diákétkeztetés
Szálláshely-szolgáltatás

3.6 Ábra Vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás

(adat forrás: https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/coicop/coicop_tartalom.pdf)

Figyelembe nem vett, de fontos kategóriák a saját kutatásom szerint:

1. Airbnb szálláshely foglalás
2. Coworking irodák bérlete

3. Glamping szálláshelyek
4. Éttermi élményprogramok (pl. főzőkurzus, borkóstoló)
5. Digitális turisztikai szolgáltatások (pl. online városnéző túrák, virtuális múzeumi látogatások)

3.7. Egyéb termékek és szolgáltatások

Ide tartoznak olyan termékek és szolgáltatások, amelyek más kategóriában nem fértek bele.

<u>TESTÁPOLÁS</u>
Fodrászszalonok és más testápolási létesítmények
Elektromos készülékek testápoláshoz
Egyéb testápolási eszközök, cikkek és termékek
<u>PROSTITÚCIÓ</u>
<u>EGYÉB, MÁSHOVA NEM SOROLT SZEMÉLYES HASZNÁLATI CIKKEK</u>
Óra, ékszer
Egyéb személyes használati cikkek
<u>SZOCIÁLIS ELLÁTÁS</u>
Szociális szolgáltatások
<u>BIZTOSÍTÁS</u>
Életbiztosítás
Ingatlanbiztosítás
Egészségbiztosítás
Gépjármű- és utazási biztosítás
Egyéb biztosítás
<u>MÁSHOVA NEM SOROLT PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATÁSOK</u>
Pénzügyi szolgáltatások
<u>MÁSHOVA NEM SOROLT EGYÉB SZOLGÁLTATÁSOK</u>
Máshová nem sorolt egyéb szolgáltatások

3.7 Ábra Egyéb termékek és szolgáltatások

(adat forrás: https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/coicop/coicop_tartalom.pdf)

Figyelembe nem vett, de fontos kategóriák a saját kutatásom szerint:

1. Elektronikus szolgáltatások, például online streaming szolgáltatások

2. Személyre szabott egészségügyi szolgáltatások, például genetikai tesztek és egészségügyi tanácsadások
3. Épületenergia-tanúsítványok
4. Környezetvédelmi szolgáltatások, például hulladékgazdálkodási tanácsadás vagy szélerőművek építése

4. Élelmiszer árstop.

Az élelmiszer árstop bevezetése egy olyan eszköz, amelyet a kormányok alkalmaznak a fogyasztói árak növekedésének korlátozására. Több ország is bevezette már az élelmiszer árstopot a történelem során, például Brazília, Argentína, Kína, Malajzia és Zimbabwe. Az élelmiszerárak szabályozása lehetővé teszi a kormányok számára, hogy befolyásolják a piaci erőviszonyokat, és enyhítsék az árak növekedését a fogyasztói infláció csökkentése érdekében.

Az árstop alkalmazása azonban vitatott kérdés és számos érv szól és ellenük. Az árstop hosszabb távon általában nem eredményez pozitív hatást, mivel a piac kényszeresen reagál, és későbbi drasztikus áremelkedéshez vezethet. Az árstop továbbá hátrányosan érintheti az élelmiszertermelőket és forgalmazókat, mivel az árak szabályozása nem teszi lehetővé a piaci árak állandóan változó természetét.

SWOT-analízis az élelmiszer árstopról:

Erősségek:

- Az élelmiszer árstop csökkenti az árakat, így könnyebben elérhetővé teszi az élelmiszereket az átlagos fogyasztók számára.
- Az árverseny növelése és az általános élelmiszer-ellátás minőségének javítása a fogyasztóknak szélesebb választékot biztosít.
- A kormánynak lehetősége van a szegénység és az élelmiszerhiány kezelésére az árstop bevezetésével.
- Az élelmiszer árstop javítja az élelmiszerbiztonságot a fogyasztók számára.

Gyengeségek:

- A csökkent árak csökkentik a profitot és a jövedelmet, ami negatív hatással lehet a termelőkre és az élelmiszeriparra.
- A fogyasztás és kereslet növekedése hosszabb távon ismét emelkedő árakat eredményezhet.
- Az árstop bizonytalanságot és instabilitást eredményezhet az élelmiszeriparban, ami megnehezíti a tervezést és az előrejelzést.

Lehetőségek:

- Az élelmiszer árstop lehetőséget ad a kormánynak az élelmiszer-ellátás és az élelmiszerbiztonság javítására.
- A csökkent infláció hosszabb távon gazdasági stabilitást eredményezhet.
- Az élelmiszer árstop lehetőséget ad az élelmiszeripar szabályozására és az árak befolyásolására.

Veszélyek:

- Az árstop hosszabb távon instabilitást és bizonytalanságot eredményezhet az élelmiszeriparban.
- A hatékonyság csökkenése és az élelmiszer-ellátás csökkenése negatívan befolyásolja az élelmiszeripart.
- A termelőkre és az élelmiszeriparra gyakorolt negatív hatások hosszú távon károsíthatják az iparágat.

2 példát fogok írni amikor rosszul sült el az árstop egy ország számára és amikor jól, majd leírom Magyarország helyzetét.

4.1. 1960-as Brazíliai árstop

Az élelmiszer árstop bevezetése Brazíliában [9] az 1960-as évek végére vezetett, amikor a gazdaság magas inflációval küzdött. A kormány által bevezetett árstop csak rövid távon volt hatékony, mivel az élelmiszertermelők és az árusok igyekeztek kijátszani a rendszert, és az árakat a feketepiacon emelték. Ezen kívül az élelmiszerhiány problémája is fokozódott, mivel a termelők csökkentették a termelést az alacsonyabb árak miatt.

A helyzet Brazíliában 1979-ben vált igazán kritikussá, amikor az infláció elérte a 100 százalékot. Ekkor a kormány az élelmiszerárúházakat állami kézbe adta, de ez sem oldotta meg a problémát, mivel az állami irányítás nem volt hatékony.

A helyzet csak az 1980-as évek elején kezdett javulni, amikor a kormány gazdasági reformokat vezetett be, például az állami vállalatok privatizálását és az áruk szabadabb piacra engedését. Az élelmiszer árstop végül el lett távolítva, és az árakat az áruk kínálat-kérelmi viszonyai határozták meg.

Összességében, az élelmiszer árstop bevezetése Brazíliában nem volt sikeres, és a hosszú távú hatások katasztrofálisak voltak. Az infláció magasabb szintre emelkedett, az élelmiszerhiány problémája pedig súlyosbodott, ami a lakosság életkörülményeinek romlásához vezetett.

4.2. 1970-es USA árstop

Az élelmiszer árstopot az 1970-es évek elején az Egyesült Államokban [10] azért vezették be, mert az élelmiszerárak robbanásszerű emelkedése miatt az infláció is jelentősen emelkedett. Az árak növekedése az élelmiszerhiányhoz vezetett, amelynek következtében a lakosság egészségi állapota is romlott. A kormányzat válaszként bevezette az élelmiszer árstopot, amely megállította az árak drasztikus növekedését.

Az árstopnak több előnye volt. Először is, csökkentette az élelmiszerárak inflációját, ami az élelmiszer költségeit stabilizálta, és lehetővé tette a lakosság számára, hogy egészségesebb

élelmiszereket fogyasszon. Másodszor, az élelmiszerállomány stabilizálódott, ami lehetővé tette az élelmiszeripar számára, hogy hatékonyabban tervezze meg az élelmiszerellátást. Harmadszor, az élelmiszer árstop erősítette a lakosság bizalmát a kormányban és az intézkedésekben.

Az árstop sikeres volt azért is, mert az élelmiszeripar kormányzati szabályozása az évtizedek során javult. A program bevezetésekor a kormány már rendelkezett tapasztalattal az élelmiszeripar szabályozásában, és ez segítette az árstop hatékonyságát.

Az árstop sikeres volta azonban nem csak az intézkedéseknek, hanem a lakosság magatartásának is köszönhető. Az emberek hajlandóak voltak együttműködni a programmal, és megértették annak szükségességét. Az árstop bevezetése után az emberek kevesebb élelmiszert vásároltak, és inkább a tartósabb élelmiszereket vásároltak.

4.3. Magyarországon árstop

Magyarországon az elmúlt évtizedekben többször voltak árstopok [11][12], többek között az élelmiszerek árára vonatkozóan is. Azonban az árstopok időtartama és hatása eltérő lehetett az egyes időszakokban és ágazatokban. Az élelmiszerárak árstopjáról az alábbi időszakokban lehetett hallani Magyarországon:

Az 1990-es évek elején, amikor az árak a gazdasági átmenet időszakában jelentős mértékben emelkedtek. Az árstop célja az volt, hogy stabilizálja az árakat és megakadályozza az inflációt.

Az 1996-97-ben, amikor a tej árának emelkedése miatt jelentős tiltakozások voltak az országban. Az árstopot a kormány vezette be, hogy megakadályozza az élelmiszerhiányt és a társadalmi elégedetlenséget.

Az 2011-ben, amikor a tej és a hús ára jelentősen emelkedett, és a kormány árstopot vezetett be az érintett árukra. Az árstop időtartama 90 nap volt, és a cél az volt, hogy csökkentsék az élelmiszerárakat és javítsák az élelmiszerbiztonságot.

Az 2020-ban, amikor a COVID-19 járvány okozta gazdasági válság miatt az élelmiszerárak emelkedni kezdtek. A kormány árstopot vezetett be az alapélelmiszerekre, mint például a liszt, a cukor és a tészta. Az árstop hatása átmeneti volt és a járványhelyzet javulásával megszűnt.

A kormány ismételt 2021 őszén átmenetileg árstopot vezetett be egyes alapvető élelmiszerek esetében, ami a mai napig tart.

4.3.1. Magyarországon bevezetett árstop hatása a fogyasztói árindexre élelmiszer részére

A lentiekben megvizsgálom, különböző években, hogy változott a fogyasztói árindex.

4.3.1.1. 1990 bevezetett árstop hatása a fogyasztói árindexre élelmiszer részére

Év	Fogyasztóiár-index	Ebből:			
		élelmiszer	háztartási energia	egyéb cikkek, üzemanyagok	szolgáltatás
1990	456,1	505,2	362,7	457,4	482,5
1991	615,8	615,9	656,6	655,9	684,7
1992	757,3	735,4	940,2	834,2	862,6
1993	927,7	950,2	1 131,1	1 014,4	1 070,5
1994	1 102,2	1 172,6	1 263,4	1 207,1	1 287,8

4.1 Ábra Fogyasztói árindex alakulása 1990-1994 között

(Forrás https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_qlsf001.html)

Az élelmiszerárak alakulása a 1990-1994-es időszakban jelentős változásokat mutatott. Az élelmiszer árindex a fogyasztói árindexen belül a legnagyobb súllyal bír, és 1990-ben a fogyasztói árindexhez képest magasabb, 505,2-es értéket mutatott. Azonban a következő években az élelmiszerindex is növekedett, és az árak emelkedése 1992-ben és 1993-ban tetőzött. Ebben az

időszakban az élelmiszerárak jelentős mértékben hozzájárultak a fogyasztói árindex emelkedéséhez, és ez volt az egyik fő oka a 90-es évek eleji magas inflációnak. Az élelmiszerárstop csak 1994-ben jelentkezett, amikor az élelmiszerindex már meghaladta az 1100-as értéket. Ez azt jelenti, hogy 1994-ben a fogyasztói árindex emelkedése már nem volt olyan erős, mint az előző években, és ez részben az élelmiszerárstopnak köszönhető.

4.3.1.2. 1996-1997 bevezetett árstop hatása a fogyasztói árindexre élelmiszer részére

Év	Fogyasztóiár-index	Ebből:			
		élelmiszer	háztartási energia	egyéb cikkek, üzemanyagok	szolgáltatás
1996	1 745,9	1 803,3	2 511,0	1 931,3	2 051,6
1997	2 065,4	2 118,9	3 261,8	2 242,2	2 445,5
1998	2 360,8	2 424,0	3 845,7	2 482,1	2 841,7
1999	2 596,8	2 494,3	4 207,2	2 874,0	3 262,3
2000	2 851,3	2 723,8	4 590,1	3 305,1	3 578,7

4.2 Ábra Fogyasztói árindex alakulása 1996-2000 között

(Forrás https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_qsf001.html)

Az 1996-2000 közötti időszakban az élelmiszer árak folyamatosan nőttek, és az élelmiszerindex jelentősen emelkedett. Az élelmiszerindex értéke 1996-ban 1 803,3 volt, míg 2000-ben már 2 723,8-ra nőtt, ami öt év alatt átlagosan 51,1%-os emelkedést jelent. Az emelkedő élelmiszerárak hatása a fogyasztói árindexre is jelentős volt, és az élelmiszerárstop az időszakban az általános infláció növekedéséhez is hozzájárult. Az élelmiszerárstop hatásai azonban nemcsak a fogyasztói árak növekedésében mutatkoztak meg, hanem a társadalom egészére is hatással voltak, különösen azokra az emberekre, akiknek az élelmiszerre fordított kiadások jelentősek voltak a költségvetésükben. Az élelmiszer árak növekedése emelte a szegénységi küszöböt, és az élelmiszerárak növekedése az általános életszínvonal romlását is jelentette.

4.3.1.3. 2011 bevezetett árstop hatása a fogyasztói árindexre élelmiszer részére

Év	Fogyasztóiár-index	Ebből:			
		élelmiszer	háztartási energia	egyéb cikkek, üzemanyagok	szolgáltatás
2011	5 136,6	5 568,8	12 617,3	5 314,5	6 578,8
2012	5 427,8	5 898,0	13 398,3	5 696,6	6 857,1
2013	5 521,7	6 060,8	12 263,4	5 722,8	7 103,3
2014	5 509,6	6 038,9	10 823,7	5 693,1	7 233,3
2015	5 505,7	6 090,9	10 506,6	5 433,5	7 368,5

4.3 Ábra Fogyasztói árszínvonal alakulása 2011-2015 között

(Forrás https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_qsf001.html)

Az 2011-2015 közötti időszakban az élelmiszer árak emelkedése ismét észlelhető volt. Az élelmiszerindex értéke 2011-ben 5 568,8 volt, míg 2015-ben már 6 090,9-re nőtt, ami összesen 9,4%-os növekedést jelent. Az élelmiszer árak emelkedése jelentős hatással volt a fogyasztói árindexre is, amely az időszakban átlagosan 7,3%-kal növekedett. Az élelmiszerárstop hatása azonban nemcsak a fogyasztói árakra volt érezhető, hanem az általános gazdasági stabilitásra is kihatott.

4.3.1.4. 2020-tól mostanáig bevezetett árstop hatása az élelmiszerekre

Időszak		Élelmiszerek	Változás %-osan	Érték változás
2020	január	106.9		
2020	február	107	0.09%	0.1
2020	március	107.6	0.56%	0.6
2020	április	108.7	1.01%	1.1
2020	május	108.4	-0.28%	-0.3
2020	június	107.8	-0.56%	-0.6
2020	július	107.8	0.00%	0
2020	augusztus	107.9	0.09%	0.1
2020	szeptember	107.3	-0.56%	-0.6
2020	október	106.5	-0.75%	-0.8
2020	november	106.2	-0.28%	-0.3
2020	december	104.9	-1.24%	-1.3
2021	január	103.9	-0.96%	-1
2021	február	103.4	-0.48%	-0.5
2021	március	102.7	-0.68%	-0.7
2021	április	102.4	-0.29%	-0.3
2021	május	102.6	0.19%	0.2
2021	június	103.2	0.58%	0.6
2021	július	103.1	-0.10%	-0.1
2021	augusztus	103.7	0.58%	0.6
2021	szeptember	104.4	0.67%	0.7
2021	október	105.2	0.76%	0.8
2021	november	106	0.75%	0.8
2021	december	108	1.85%	2
2022	január	110.1	1.91%	2.1
2022	február	111.3	1.08%	1.2
2022	március	113	1.50%	1.7
2022	április	115.6	2.25%	2.6
2022	május	118.6	2.53%	3
2022	június	122.1	2.87%	3.5
2022	július	127	3.86%	4.9
2022	augusztus	130.9	2.98%	3.9
2022	szeptember	135.2	3.18%	4.3
2022	október	140	3.43%	4.8
2022	november	143.8	2.64%	3.8
2022	december	144.8	0.69%	1
2023	január	144	-0.56%	-0.8
2023	február	143.3	-0.49%	-0.7
2023	március	142.3	-0.70%	-1
	átlag	114.8102564	0.74%	0.93

4.4

Ábra Fogyasztói árindex élelmiszer alakulása 2020-2023 között
(Forrás https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_qsf001.html)

Az élelmiszer árstop rövid távú hatásai:

Az élelmiszerárak csökkentése átmeneti enyhülést jelenthet az emberek pénzügyi terhei szempontjából. Az élelmiszerárak mérséklődése egy időre növelheti a fogyasztást és a gazdasági aktivitást. A fogyasztók több pénzt költhetnek más termékekre, ami növelheti az érintett iparágak forgalmát, és támogathatja a gazdasági növekedést.

Negatív hatások:

Az élelmiszerárstop hatásai hosszú távon jelentkezhetnek, mivel a gazdálkodóknak alacsonyabb áron kell értékesíteniük a terményeket, így csökken a jövedelmük. Ezzel együtt növekszik a termelési költség, mivel a termelőknek magasabb költségeik vannak a termeléshez szükséges nyersanyagok és a munkaerő miatt. Ez a termelési költség növekedés az árak visszaállásakor a termelők által további áremelést okozhat. Ezen kívül, ha az élelmiszerárak hosszabb távon magasak maradnak, akkor a fogyasztók kereslete áttérülhet olcsóbb vagy más országokban előállított élelmiszerekre, ami csökkentheti a hazai élelmiszeripar versenyképességét, és így további gazdasági hatásokat okozhatja.

A 4.4-es ábrán jól látható, hogy rövid távon az árstop pozitív volt 2020 májusától egészen 2021 áprilisig, azonban hosszabb távon, több mint egy éven át tartó időszakban negatív hatások érvényesültek.

4.3.1.5. 2020-2022 között 181 termék/szolgáltatás %-os változás vizsgálata

Sorszám	Áru-, szolgáltatáscsoportok	2020 év	2020-2021 % változás	2021 év	2021-2022 % változás	2022 év	A 2 változás átlaga
2	Friss hazai és déligyümölcs	132.6	22.097%	103.3	-12.29%	116	9.80%
3	Szerencsejáték	107.7	6.871%	100.3	-1.50%	101.8	5.38%
4	Postai szolgáltatás	110.2	2.904%	107	1.31%	105.6	4.21%
5	Cukor	111.9	5.183%	106.1	-1.70%	107.9	3.49%
6	Helyi tömegközlekedés	100.2	0.399%	99.8	2.51%	97.3	2.90%
7	Észerek	119.7	5.848%	112.7	-3.28%	116.4	2.56%
8	Hírközlés	101.4	2.268%	99.1	0.20%	98.9	2.47%
9	Telefon, internet	101.2	2.273%	98.9	0.10%	98.8	2.37%
10	Tv-előfizetés	102	1.569%	100.4	0.70%	99.7	2.27%
11	Dohányárak	110.9	-5.951%	117.5	7.57%	108.6	1.62%
12	Színház	106.3	1.881%	104.3	-0.48%	104.8	1.40%

4.5 Ábra 2020-2022 között legjobban teljesítő termék/szolgáltatás

(Forrás https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0006.html)

Az adatok alapján látható, hogy rövid távon pozitív hatások érvényesültek az árak terén számos áru- és szolgáltatáscsoport esetében. Ez azt jelenti, hogy ezekben az ágazatokban a kereslet és a fogyasztói igények növekedtek, ami hatással volt az árakra. A friss hazai és déligyümölcsök, az ékszerek és a hírközlési szolgáltatások árai emelkedtek, és bár 2021-ben visszaestek, még így is magasabbak, mint 2020-ban voltak. Más ágazatokban, mint például a szerencsejátékok és a postai szolgáltatások esetében is voltak enyhe növekedések, de az árak változása itt nem volt annyira szignifikáns. Összességében azonban a rövid távú adatok azt mutatják, hogy bizonyos ágazatokban pozitív hatások érvényesültek az árakra nézve.

Sorszám	Áru-, szolgáltatáscsoportok	2020 év	2020-2021 % változás	2021 év	2021-2022 % változás	2022 év	A 2 változás átlaga
12	Távfűtés	100	0.000%	100	0.00%	100	0.00%
13	Vízdíj	100	0.000%	100	0.00%	100	0.00%
14	Csatornadíj	100	0.000%	100	0.00%	100	0.00%
15	Utazás munkahelyre, iskolába	100	0.000%	100	0.00%	100	0.00%
16	Szemétszállítás stb.	100	0.000%	100	0.00%	100	0.00%

4.6

Ábra 2020-2022 között semlegesen teljesítő termék/szolgáltatás

(Forrás https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0006.html)

Az adatok alapján látható, hogy a távfűtés, vízdíj, csatornadíj, utazás munkahelyre, iskolába és szemétszállítás árai stagnáltak az elmúlt években. Ez a stagnálás azonban pozitív hatásokkal jár, mivel biztosítja az árak stabilizálódását és a fogyasztók számára előre tervezhető költségeket. A szolgáltatások és áruk árainak stagnálása különösen fontos az olyan alapvető szolgáltatások esetében, mint a víz- és csatornadíj, a távfűtés, a szemétszállítás, valamint az utazás munkahelyre és iskolába. Ezek az árak stabilizálódása és stagnálása segít abban, hogy a fogyasztók megfelelően tervezhessék a költségeiket, és hozzájárul az általános gazdasági stabilitáshoz.

Sorszám	Áru- szolgáltatásosorok	2020 év	2020-2021 % változás	2021 év	2021-2022 % változás	2022 év	A 2 változás átlaga
170	Sertézsiradék	113	9.115%	102.7	-41.58%	145.4	-32.46%
171	Burgonya	94.2	-9.554%	103.2	-23.93%	127.9	-33.49%
172	Tej, tejtermék, tojás	105.5	2.464%	102.9	-37.61%	141.6	-35.14%
173	Tojás	106.4	0.376%	106	-36.13%	144.3	-35.76%
174	Tejtermékek (sajt nélkül)	105.5	2.464%	102.9	-40.82%	144.9	-38.35%
175	Vezetékes gáz	100	0.000%	100	-38.70%	138.7	-38.70%
176	Száraztészta	101.9	-4.514%	106.5	-35.12%	143.9	-39.63%
177	Kenyér	107.5	0.744%	106.7	-42.17%	151.7	-41.43%
178	Vaj, vajkrém	101	-0.297%	101.3	-42.05%	143.9	-42.35%
179	Sajt	103.5	1.353%	102.1	-45.45%	148.5	-44.09%
180	Margarin	99.7	-11.234%	110.9	-34.36%	149	-45.59%

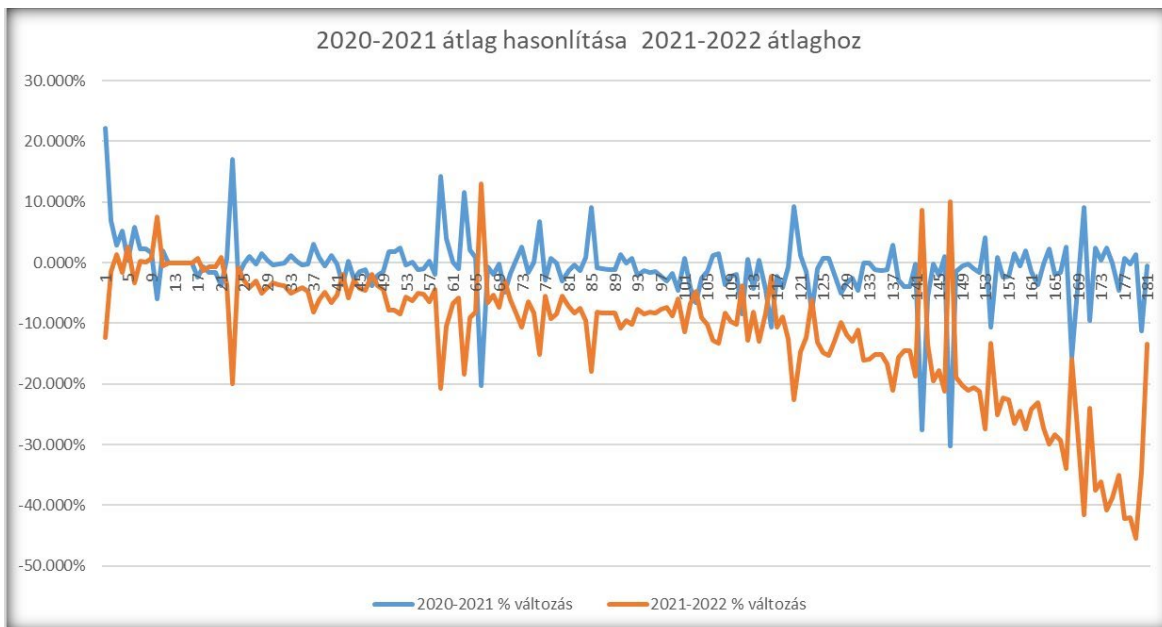
4.7 Ábra 2020-2022 között semlegesen teljesítő termék/szolgáltatás
(Forrás https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0006.html)

Ez a táblázat negatív gazdasági változásokat mutat. A különböző élelmiszer- és energiaforrások ára jelentős mértékben csökkent az első két évben. A sertézsiradék ára 9,1%-kal nőtt az első évben, de a második évben hirtelen 41,6%-kal csökkent, majd további 32,5%-kal a következő évben. A burgonya ára is nagyon ingadozó volt, 9,5%-kal csökkent az első évben, majd 23,9%-kal nőtt azonban azután a második évben ismét visszaesett, 33,5%-kal csökkent. Az élelmiszer- és energiaforrások árának ingadozása negatív hatással lehet a fogyasztói kiadásokra és a gazdaság egészére, mivel csökkentheti a vásárlóerőt és az üzleti tevékenységet.

	2020-2021 % változás		2021-2022 % változás
átlag	-0.552%	átlag	-13.473%

4.8 Ábra 2020-2021 termék/szolgáltatás átlaga és 2021-2022 termék/szolgáltatás átlaga
(Forrás https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0006.html)

Az élelmiszer index változásai az adott időszakokban azt mutatják, hogy mennyivel változtak az élelmiszerárak átlagosan. Az adatok alapján látható, hogy az élelmiszerárak 2020 és 2021 között minimális mértékben csökkentek (-0,552%). Azonban 2021 és 2022 között nagyon nagy mértékben, több mint 13 százalékkal csökkentek az élelmiszerárak, ami azt jelzi, hogy a gazdaság számára nagyon nehéz időszakot jelentett az elmúlt év.

4.9 Ábra 2020-2021 átlag hasonlítása 2021-2022 átlaghoz
(Forrás https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0006.html)

A 4.9-es ábra szerint a 2020-2021-es termék/szolgáltatás átlaga közelít az 0-hoz, kisebb kilengésekkel pozitív és negatív irányban egyaránt, az összesített hatásuk pedig semleges. Ugyanakkor a 2021-2022-es termék/szolgáltatás átlaga főként negatív hatást mutat a gazdaságra, közel 91%-ban.

Következtetések

Az általam készített dolgozat az infláció fogalmának és az inflációs mutatók és módszerek áttekintésével foglalkozik. Az elemzésem során felmérem a COICOP rendszer tíz fő kategóriáját, és azon belül kiemelten tárgyalom az élelmiszer és alkoholmentes italokat, az alkoholos italokat, a dohányárakat, valamint a közlekedést és a szabadidős tevékenységeket. Részletesen bemutatom ezeket a kategóriákat, saját példákkal szemléltetve a hiányosságokat.

Az elemzésem során azt tapasztaltam, hogy a Magyarországon mért inflációs kosár közel sem pontos. Rávilágítok az élelmiszer árstopra, és ennek hatásaira is. A SWOT-elemzés segítségével mutatom be a helyzet előnyeit és hátrányait. Emellett bemutatok egy példát a 1960-as évekből Brazíliából, amely súlyos helyzetbe sodorta az országot, valamint egy jó példát az USA 1970-es évekbeli inflációs helyzetére, ami nem rontott az ország gazdaságán.

Vizsgálom a magyarországi árstopok történetét, és részletesen elemezem az élelmiszerárak csökkentésének pozitív hatásait, valamint a hosszú távú negatív hatásokat.

Az elemzésem során a 2020-2022 közötti időszakban a 181 termék/szolgáltatás élelmiszer indexének változását is vizsgáltam, és azt tapasztaltam, hogy rövid távon pozitív hatása volt a korlátozásoknak a gazdaságra, azonban hosszú távon kimagaslóan magas drágulás következett be Magyarországon.

Összességében megállapítható, hogy az élelmiszerárak jelentős hatással vannak a gazdasági és társadalmi helyzetre, ezért fontos figyelemmel kísérni és elemezni azokat. A COICOP rendszerben ugyanakkor hiányosak vannak, amelyek további árakat és hatásokat rejthetnek magukban. A dolgozatom alapján megállapítható, hogy a Magyarországon mért inflációs mutatók nem feltétlenül pontosak, és további kutatásra van szükség a gazdasági kimutatások eredményeinek megbízhatósága érdekében. Az élelmiszerárak hosszú távú hatásai közé tartozik a gazdálkodók jövedelmének csökkenése és az élelmiszeripari munkahelyek megszűnése, ezért fontos a gazdaság és a társadalom számára, hogy az árstopokat megfelelően kezeljék és figyelembe vegyék a döntéshozatal során.

Irodalomjegyzék

1. Farkas, Judit A. (2018). Pénzügyi számítások: Gyakorlati jegyzet. Budapest: Typotex Kiadó.
2. Tóth, Gábor A. (2014). Pénzügyi-számviteli ismeretek. Budapest: Akadémiai Kiadó.
3. Kálmán, J, & Kóczy, L. (2016). A magyar infláció története 1989-től napjainkig. Közgazdasági Szemle, 63(7-8), 819-847.
4. Laki, Mihály. (2018). Fogyasztói árindex: adatok és felhasználási lehetőségek. Külgazdaság, 62(9-10), 5-27.
5. Végh, Richárd. (2017). Az infláció alakulása és az előállítói árindex. Közgazdasági Szemle, 64(11), 1227-1247.
6. Kónya, I, & Békés, G. (2016). A maginfláció. Közgazdasági Szemle, 63(10), 1013-1032.
7. Bihari, Péter. (2015). Az import infláció gazdasági hatásai. Közgazdasági Szemle, 62(6), 723-740.
8. Tóth, Géza. (2015). A szolgáltatási árak és a szolgáltatási infláció hatása az inflációs folyamatokra. Statisztikai Szemle, 93(8), 785-804.
9. Gaião, R. L., & Contini, E. (2015). Food price control and political power in Brazil: the dilemma of the 'good intention'. Journal of Peasant Studies, 42(4), 761-782.
10. Meltzer Allan H. (2003). Origins of the Great Inflation. Federal Reserve Bank of St. Louis Review, 85(4), 145-176.
11. Varga Attila. (2013). Az élelmiszerárak és az áfakulcs változásainak hatása a magyar fogyasztói árakra. Közgazdasági Szemle, 2013(11), 1237-1262.
12. Magyar Nemzeti Bank. (2016). A magyar inflációs folyamatok elmúlt 25 éve. In: MNB Bulletin, 2016/1. szám, 6-19.

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Kasza Sándor

A Hallgató Neptun kódja: GTOOIA

A dolgozat címe: Infláció, fogyasztóiár-indexek és élelmiszer árstop

A megjelenés éve: 2024

A konzulens intézetének neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

A konzulens tanszékének a neve: Befektetési, Pénzügyi és Számviteli Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védelmet követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Budapest év 2024 11 hó 01 nap

Hallgató aláírás